

Porvarillisen Työn Arkiston 50-vuotisjuhlaseminaari

Ohjelma

Klo 13.00 Tilaisuuden avaaminen
arkistonjohtaja Riku Keski-Rauska

Klo 13.05 Kansallisen Kokoomuksen tervehdys
puoluesihteeri Timo Elo

Klo 13.10 Arkisto elää ajassaan
VTT Jukka Koivisto

Klo 13.30 Elävien ja edesmenneiden elämäntarinoiden kertomisesta
professori Vesa Vares

Klo 14.00 Kahvitauko

Klo 14.30 Toisen osuuden avaaminen
VTT Jenni Karimäki

Klo 14.35 Tutkija, aineistot, etiikka – paneelikeskustelu elämäkertatutkimuksesta
VTT Marjaliisa Hentilä, FT Kati Katajisto, FT Riku Keski-Rauska,
VTT Jenni Karimäki (puheenjohtaja)

Klo 15.30 Keskustelu

Klo 15.45 Päätössanat

Kansallisen Kokoomuksen tervehdys

Puoluesihteeri Timo Elo

Porvarillisen Työn Arkiston 50-vuotisjuhlaseminaari

Ohjelma

Klo 13.00 Tilaisuuden avaaminen
arkistonjohtaja Riku Keski-Rauska

Klo 13.05 Kansallisen Kokoomuksen tervehdys
puoluesihteeri Timo Elo

Klo 13.10 Arkisto elää ajassaan
VTT Jukka Koivisto

Klo 13.30 Elävien ja edesmenneiden elämäntarinoiden kertomisesta
professori Vesa Vares

Klo 14.00 Kahvitauko

Klo 14.30 Toisen osuuden avaaminen
VTT Jenni Karimäki

Klo 14.35 Tutkija, aineistot, etiikka – paneelikeskustelu elämäkertatutkimuksesta
VTT Marjaliisa Hentilä, FT Kati Katajisto, FT Riku Keski-Rauska,
VTT Jenni Karimäki (puheenjohtaja)

Klo 15.30 Keskustelu

Klo 15.45 Päätössanat

Jukka Koivisto

Arkisto elää ajassaan

VTT Jukka Koivisto

PÄIVIÖ HETEMÄKI
SOVINNONTÉKIJÄ

Porvarillisen Työn Arkiston 50-vuotisjuhlaseminaari

Ohjelma

Klo 13.00 Tilaisuuden avaaminen
arkistonjohtaja Riku Keski-Rauska

Klo 13.05 Kansallisen Kokoomuksen tervehdys
puoluesihteeri Timo Elo

Klo 13.10 Arkisto elää ajassaan
VTT Jukka Koivisto

Klo 13.30 Elävien ja edesmenneiden elämäntarinoiden kertomisesta
professori Vesa Vares

Klo 14.00 Kahvitauko

Klo 14.30 Toisen osuuden avaaminen
VTT Jenni Karimäki

Klo 14.35 Tutkija, aineistot, etiikka – paneelikeskustelu elämäkertatutkimuksesta
VTT Marjaliisa Hentilä, FT Kati Katajisto, FT Riku Keski-Rauska,
VTT Jenni Karimäki (puheenjohtaja)

Klo 15.30 Keskustelu

Klo 15.45 Päätössanat

VANHASUOMALAINEN
LAURINGMAN
JA HÄNEN POLIITTINEN TOIMINTANSA
VESA VARES

Nuori Be
Zyskowi

QTAVA

Ves

Suomettu
vuode

VESA VARES

Elävien ja edesmenneiden
elämäntarinoiden kertomisesta

Professori Vesa Vares

Näkökulma

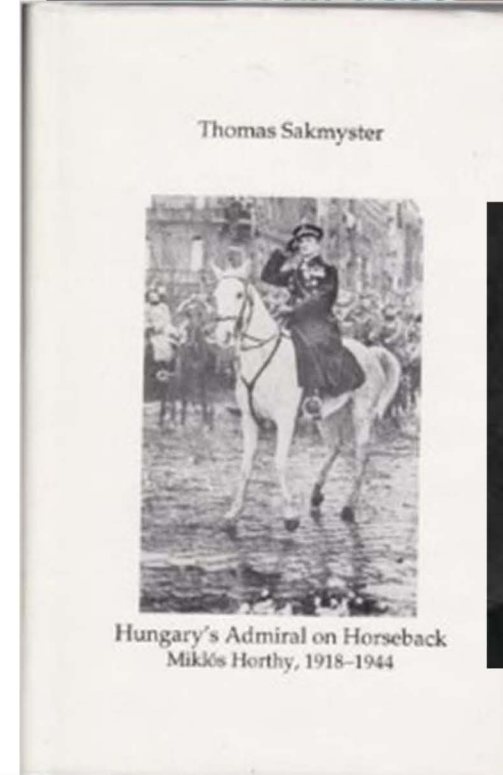
- Poliittisen elämäkertatutkimuksen periaatteellisia lähtökohtia
- Poliittisen elämäkertatutkimuksen historiaa Suomessa
- Miten tämäkin ilmiö tuli yhä lähemmäs: elävien tutkiminen
- Oma kokemukset

Elämäkertahistorian asema

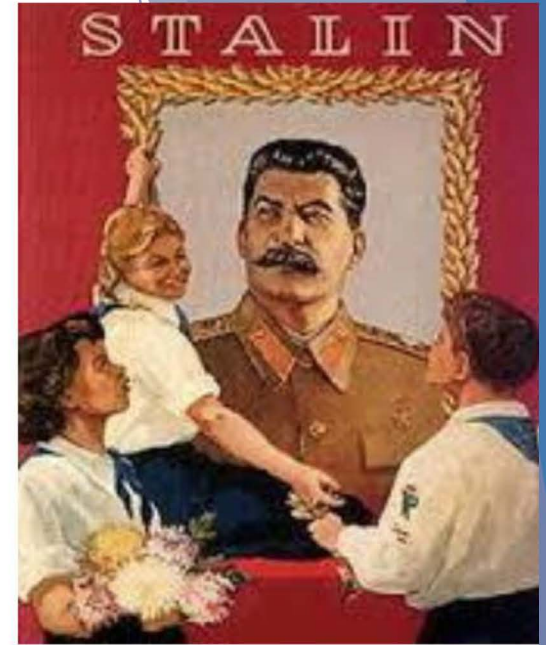
- Koettu usein ongelmalliseksi: onko "oikeaa tutkimusta"?
 - kaunokirjallisuutta?
 - voiko henkilö olla tieteellinen rajaus ja problematiikka?
 - jättää paljon oleellista ulkopuolelle?
 - laiminlyö rakenteet?
 - sattumanvaraisuus?
 - tunteenomaisuus?
 - ei ole systemaattista, tieteellistä
 - vanhentunut suurmiesajattelu? "kuninkaiden ja sotapäälliköiden historia"? miksi unohdetaan "tavallinen ihminen"?
 - puolueellisuus? silottelua tai demonisointia?

- toisaalta:
- akateeminenkin suosio kasvanut – populaari-kirjallisuudessa aina kysyntää
- henkilö voi nivoa yhteen ja havainnollistaa suurempia prosesseja
- suppeuskritiikki vanhentunut; tuskin sellaista elämäkertaa enää löytyykään, joka ei pyrkisi kontekstoimaan ja valaisemaan laajempaa
- kritiikittömyys- ja samaistumisyytökset usein vanhentuneita
- etenkin anglosaksisessa maailmassa edelleen hyvin vahva perinne
- ”idän” poliittisen historian boomi
- valtiomieskorostukset nousevissa maissa jne.
- Atatürkin ”loukkaaminen” jopa kriminalisoitu ym.

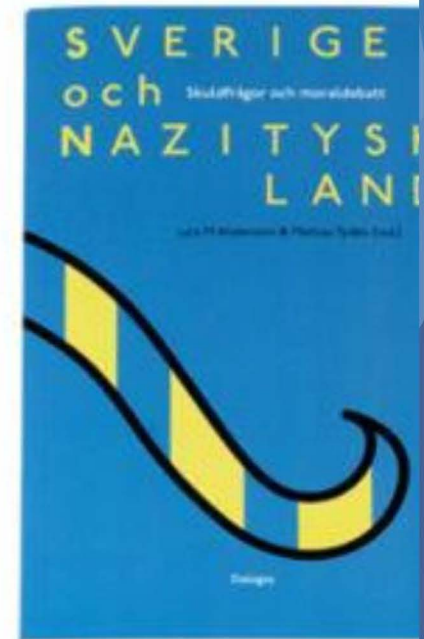
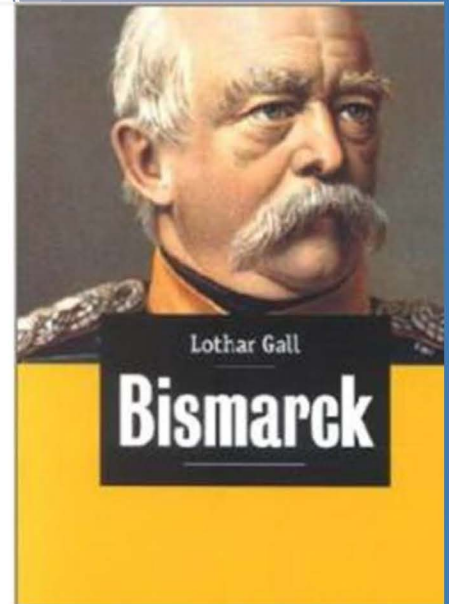
- esim. marxismissa yksilön moralisointikin siis periaatteessa turhaa – Hitlerkin oli vain kapitalistien käsikassara
- marxilaisuudelle tosin ongelmakin – kollektivistinen suuntaus, toisaalta poikkeuksetta hyvin voimakas henkilökultti
- perustelu: nähneet maailmanhistorian suunnan ja edistäneet sitä
- Leninin ja Stalinin jumalolentostatus – toisaalta ”mitään ei ole niin vaikeaa kuin ennustaa Neuvostoliiton historiaa”
- Opiskellessaan Kim Jong Il sävelsi kuusi oopperaa kahdessa vuodessa, kirjoitti 1500 kirjaa, löi golfia ensi kertaa kokeillessaan hole-in-onen 11 kertaa...

- Thatcher-tutkija Kavanagh'n määritelmä:
- *Se, että otetaan huomioon avainasemissa olleiden preferenssit ja toimet, ei ole olosuhteiden ja rajoitusten arvon vähentämistä. Se merkitsee vain, että muistutamme itseämme, että **siinä missä on marginaalia valinnalle**, avainhenkilöiden preferenssit täytyy ottaa huomioon. Toimijoiden persoonallisuuden ja tekojen sekä olojen välinen suhde on sama kuin vetämisen ja työntämisen. **Jotkin tilanteet** ovat rakenteeltaan niin epämääräisiä ja toimijan taidot niin relevantteja sekä hänen persoonallisuutensa niin syvästi mukana, että toimijalla on merkittävä rooli. --- Historiassa on monia esimerkkejä yksilöistä, jotka ovat kyenneet "**vauhdittamaan**" historiaa: Lenin 1917, Churchill 1940, de Gaulle 1958, ja arvioisin, Margaret Thatcher 1980-luvulla.*

- Lothar Gall:
- *Asettavatko he yksilön mahdollisuuksista aivan epäsuhtaisen arvion ja vääristävätkö he historiallista kontekstia ollessaan huomaamatta sen, missä määrin Bismarck, kuten jokainen menestyksellinen toiminnan mies, **personoi henkilössään ja saavutuksissaan aikansa vallitsevat tendenssit ja voimat?***
- Lars M. Anderssonin ja Matthias Tydén:
- *Argumentoimme, että tutkijalle voi olla legitiimiä ottaa aktiivisesti kantaa menneisyyden moraalisiin ongelmiin, toisin sanoen **arvottaa**, mikä oli "oikein" tai "väärin", "hyvää" tai "vahingollista". Mutta jotta sellaiset arviot olisivat tarkoituksellisia, niiden täytyy myös **rakentua sen ymmärtämiseen, miksi historian toimijat tekivät niin kuin tekivät**. "Väärin" ei ole sama kuin "paha", ja sille, joka toimi meidän silmissämme arveluttavasti tai vahingollisesti, ei tarvitse langettaa syyllisyyttä.*
- Lisäisin, että ei paljon kannata nykyaikanakaan

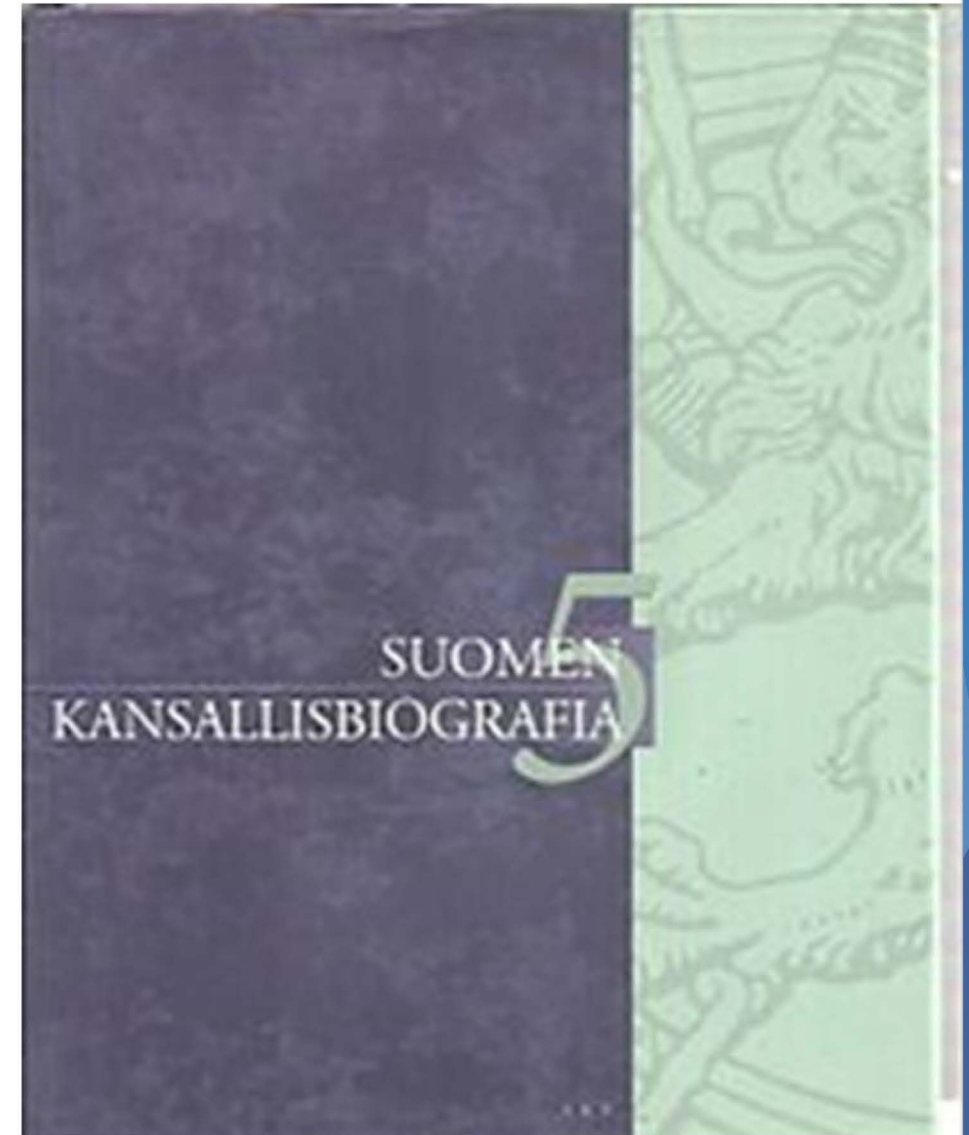

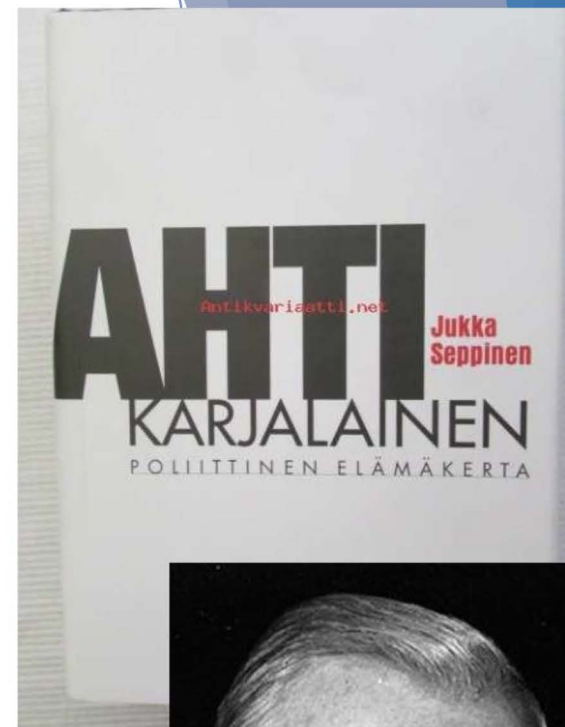
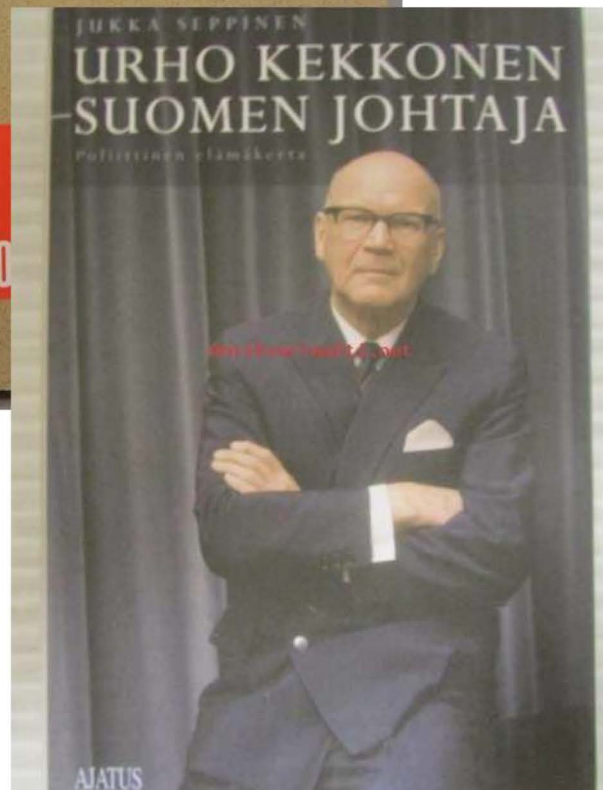
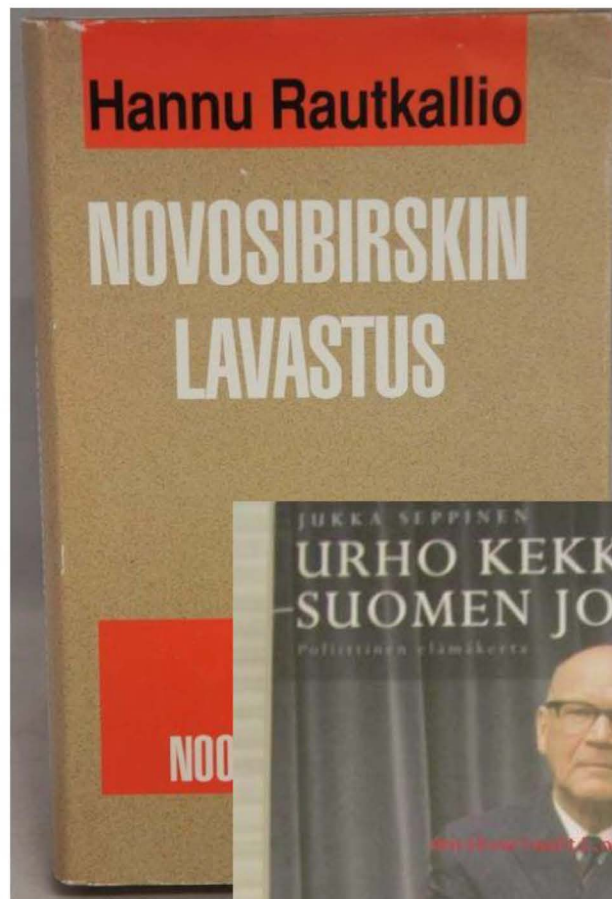
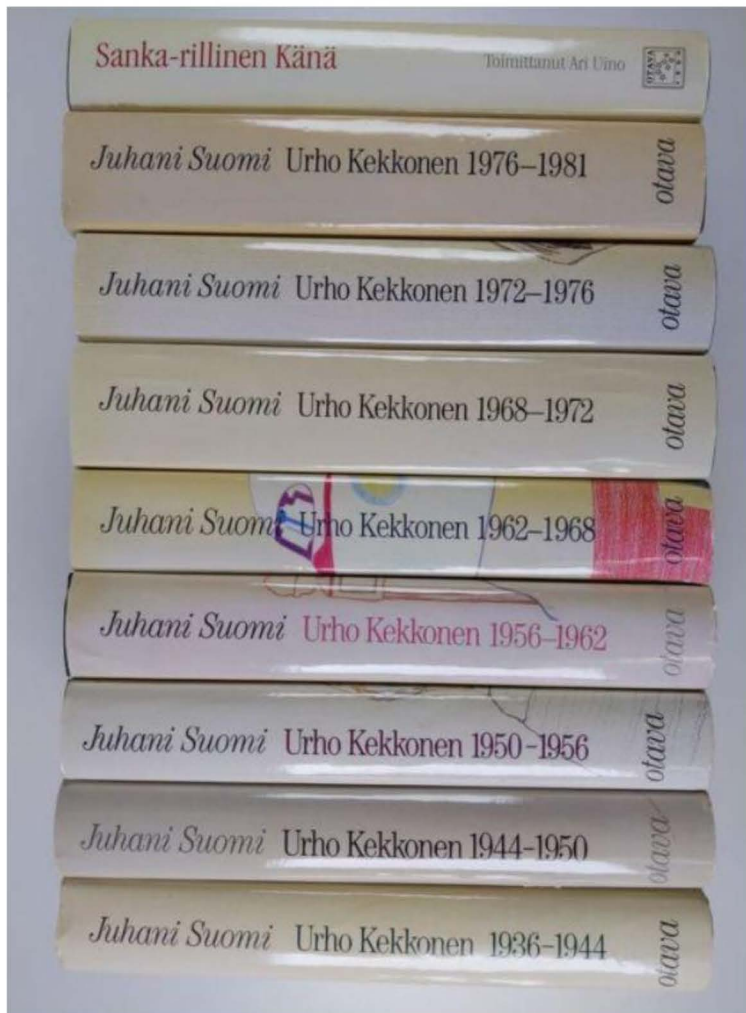
Suomalainen biografiaperinne

- Jo varhain klassikkoja: Snellman, Mechelin, Nuori Gunnar Suolahti ym.
- suuri boomi etenkin 1900-luvun alkupuolen henkilöistä 1980-90-luvuilla, kun "suuret kertomukset" valmiiksi; jatkuu osin yhä
- suomettumistutkimusten jälkeen tosin voisi melkein aina olla sama alaotsikko...
- Sama ilmiö kuin kansainvälisesti: suurmiesten pitkä varjo, kansakunnan ikonien ja diktaattorien elämätkerroilla taattu huomio huomio, helpot moraaliset pisteet, helppoa profiloitua haastamalla tai ilmoittamalla tehneensä "uuden tulkinnan"

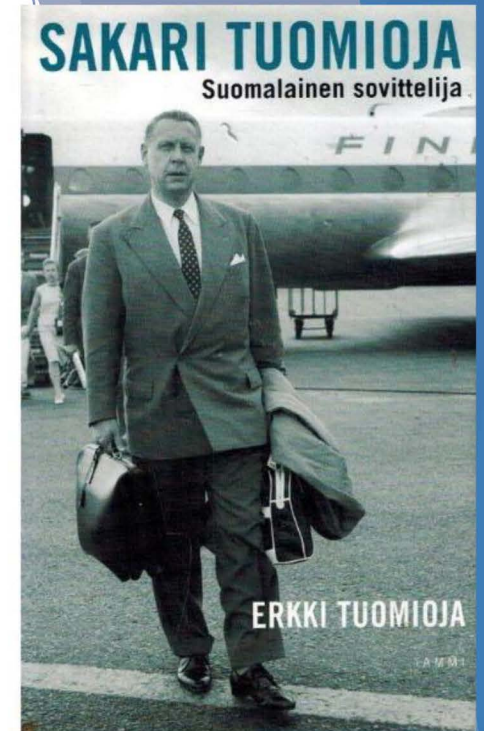

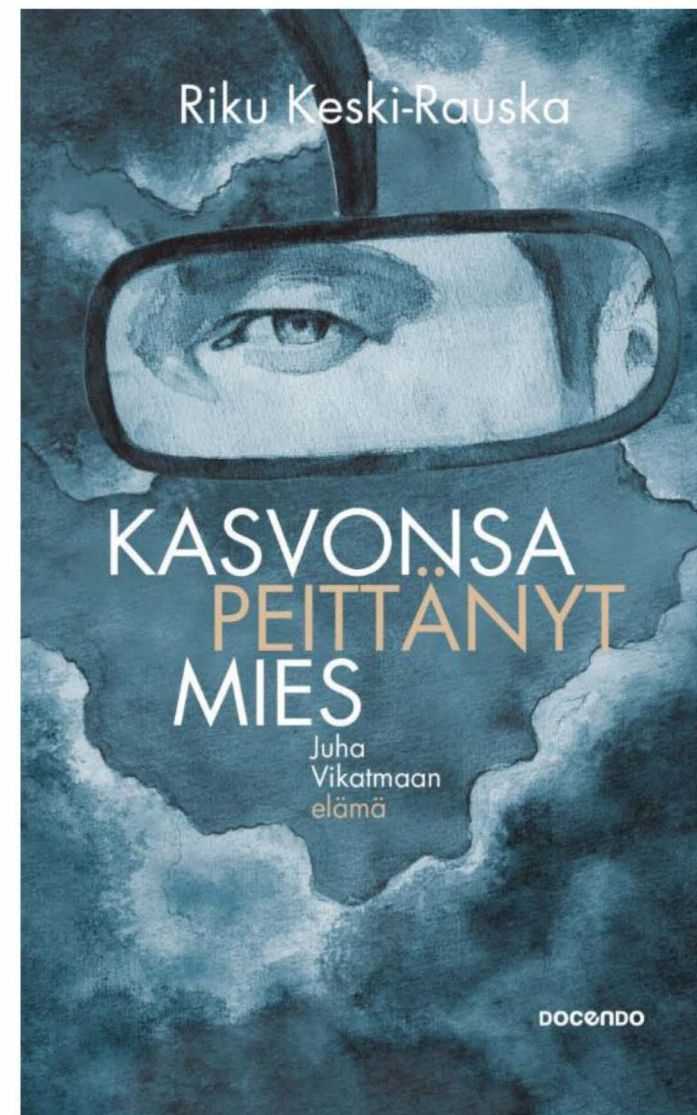
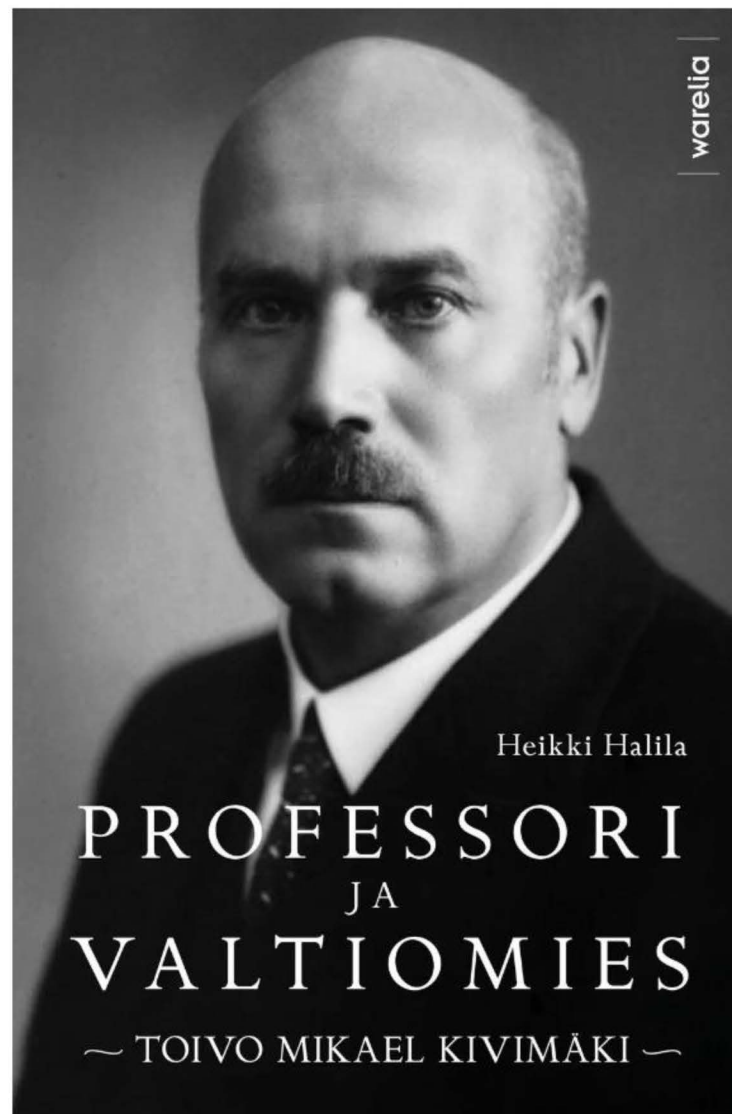
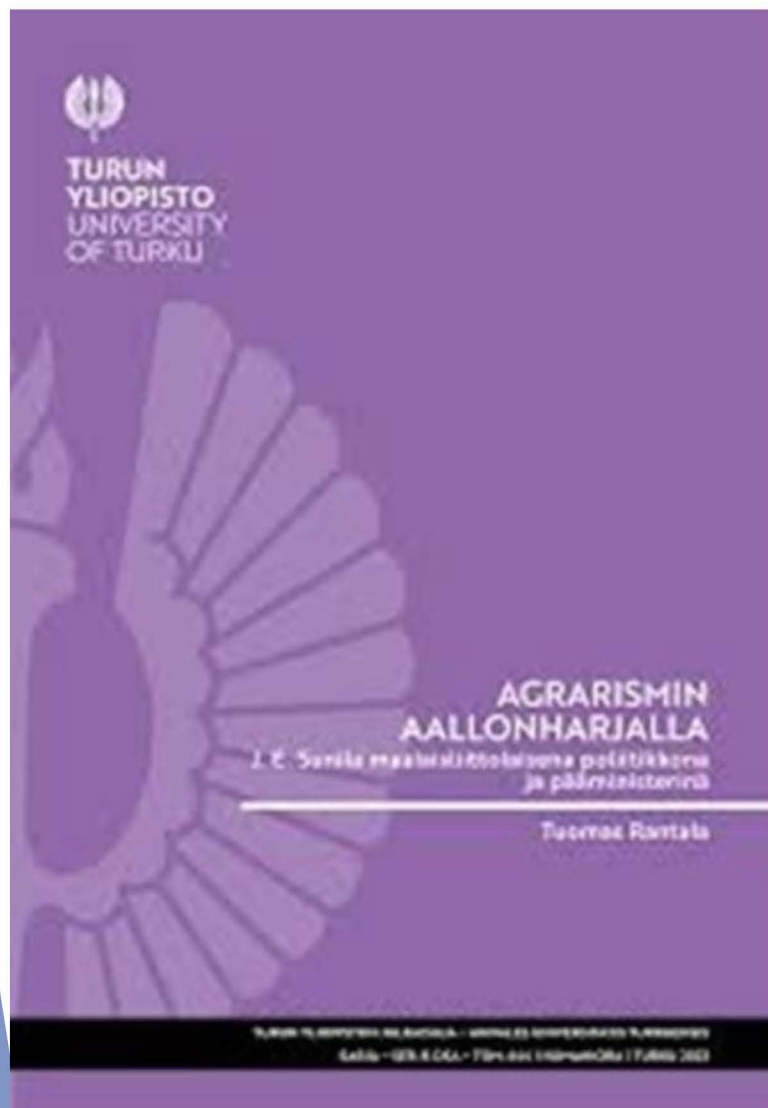
- perinne "monarkistinen": etualalla presidenttisarja plus Väinö Tanner
- naishistoriakin ollut henkilökeskeistä (Sillanpää, Gripenberg, kansanedustajat)
- Suomessakin elämäkertojen taustalla yleensä laajat ilmiöt, joihin yksilö sijoitetaan – valtion itsenäistymisestä sukupuolten maailmoihin, kansallinen tarina, itsenäisyyden tarina, sosiaalivaltion tarina, ulkopolitiikan tarina jne.
- yleensä kohde löytyy jonkinlaisen henkilötai ryhmäsympatian pohjalta (joskus anti-patian): omat juuret, oma identiteetti, oma paikka maailmassa
- Kansallisbiografia ym.

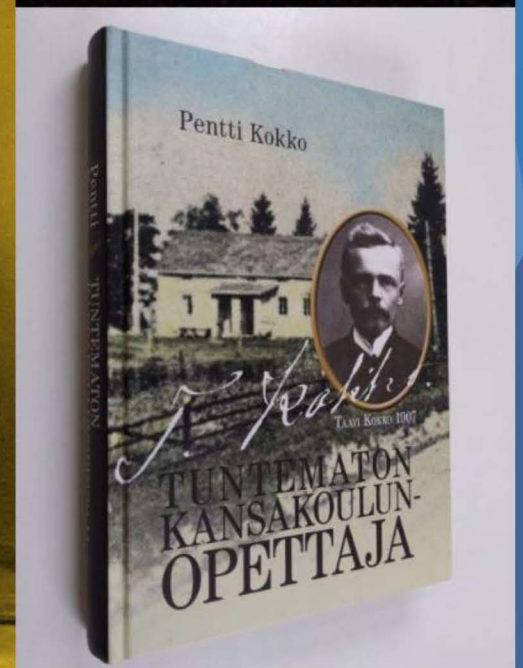
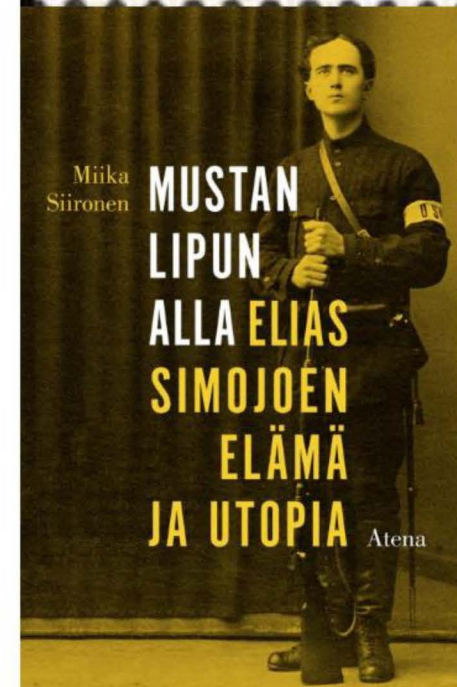

- "kakkosketjun vaikutusvalta"?
- usein on todella merkittävä; "suurmiehet" ovat lopulta aika inhimillisiä rajoituksineen, ja Suomessa eliitti oli pieni
- toisaalta usein "Kohtalona Kekkonen"-tyyppistä tutkimusta
- kiusauksena voi myös olla löytää liikaakin "oikeita käsiä" ja "harmaita eminenssejä"
- usein esille huonommin tunnettuja puolueita tai ryhmiä
- suurin ongelma: pitkän linjan puurtajat ja rauhalliset vaikuttajat
- unohtuvat – vaikka omana aikanaan usein hyvin kuuluisia verrattuina niihin, jotka muistetaan nyt
- Kansainvälisesti: missä Stresemannit, Baldwinit ja Erlanderit?
- Suomessa asetelma Ingman – Paasikivi? J. E. Sunila – Kyösti Kallio? J. H. Vennola – Risto Ryti? Väinö Hupli, Aleksi Aaltonen ym. – Tanner, Miina Sillanpää?

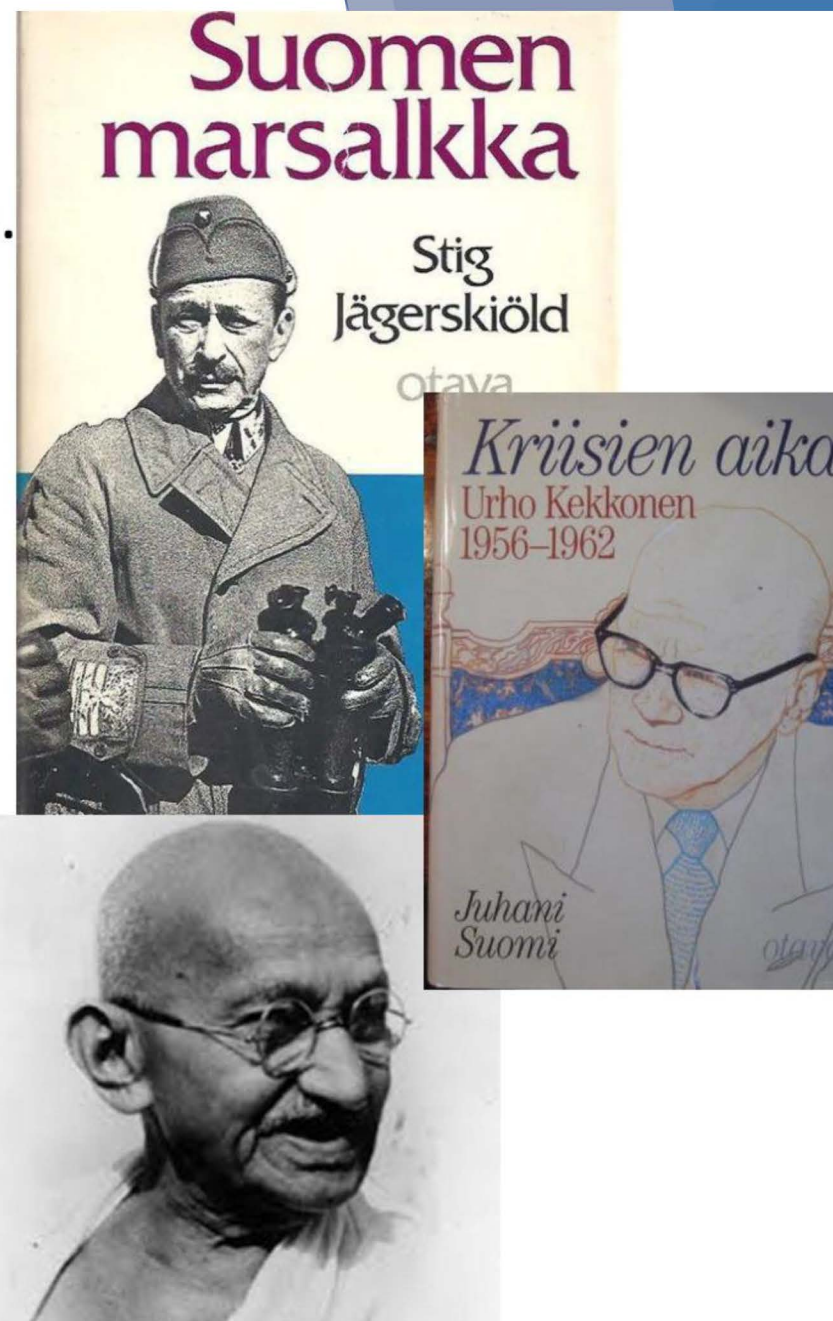

- viime kädessä elämäkerroissakin etsitään oman ajan juuria, oman ajan arvojen edistäjiä
 - esim. Miina Sillanpää muistetaan nyt naisena enemmän kuin sos.dem:na
 - vrt. keskisäätyisten naisten unohtaminen
- tai sitten etsitään vastakohtaa, varoittavaa esimerkkiä – esim. äärioikeiston tai – vasemmiston vaikuttajista
- "tavallisen ihmisen" elämänkerta?
- lähdeongelmat
- "tavallisestakin ihmisestä" etsitään kovin usein omia juuria – ja lopputulos voi herkästi muistuttaa liiaksi nykyihmistä
- "keskiverto"? – kyselyt, muistitietoprojektit ym.; edustavuus jää silti kyseenalaiseksi

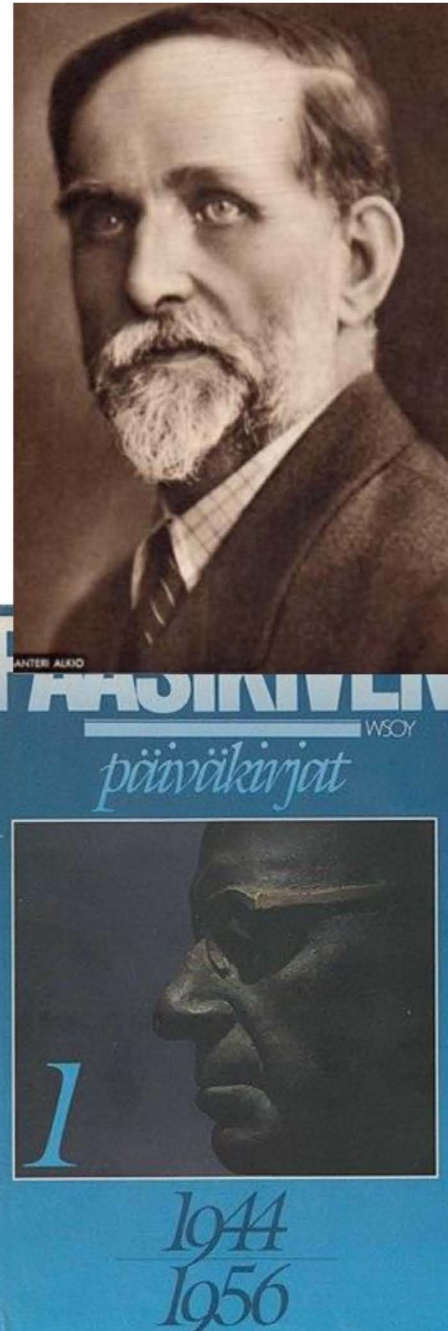

- Myötäelävyyden ongelma?
- Suomessa väitetty myötäeläviksi: Jägerskiöld, Suomi ym.
- toisaalta sekoitetaan usein puolusteluun ja asianajoon; myötäelävyys lähempänä selittämistä ja ymmärrettäväksi tekemistä
- "official biography"? (vrt. brittiläinen perinne)
- "itsensä sammuttaminen"? sympatiat ja antipatiat?
- motiivien jäljille tuskin pääsee ilman jonkinlaista "eläytymistä" – vain siten ymmärtää toimijan oman logiikan ja ympäristön merkityksen
 - usein kohde löytyy "perussympatian" kautta
 - eri asia kuin ryhtyminen puolustelijaksi
 - tutkimuskohteesta pitäisi löytyä aina myös arvosteltavaa – idoliaan on raskasta tutkia!

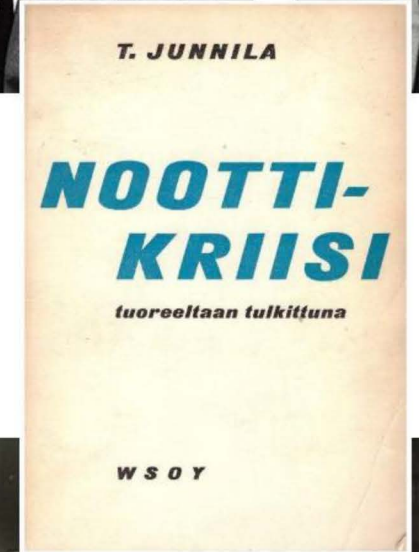

Miten liikkeelle?

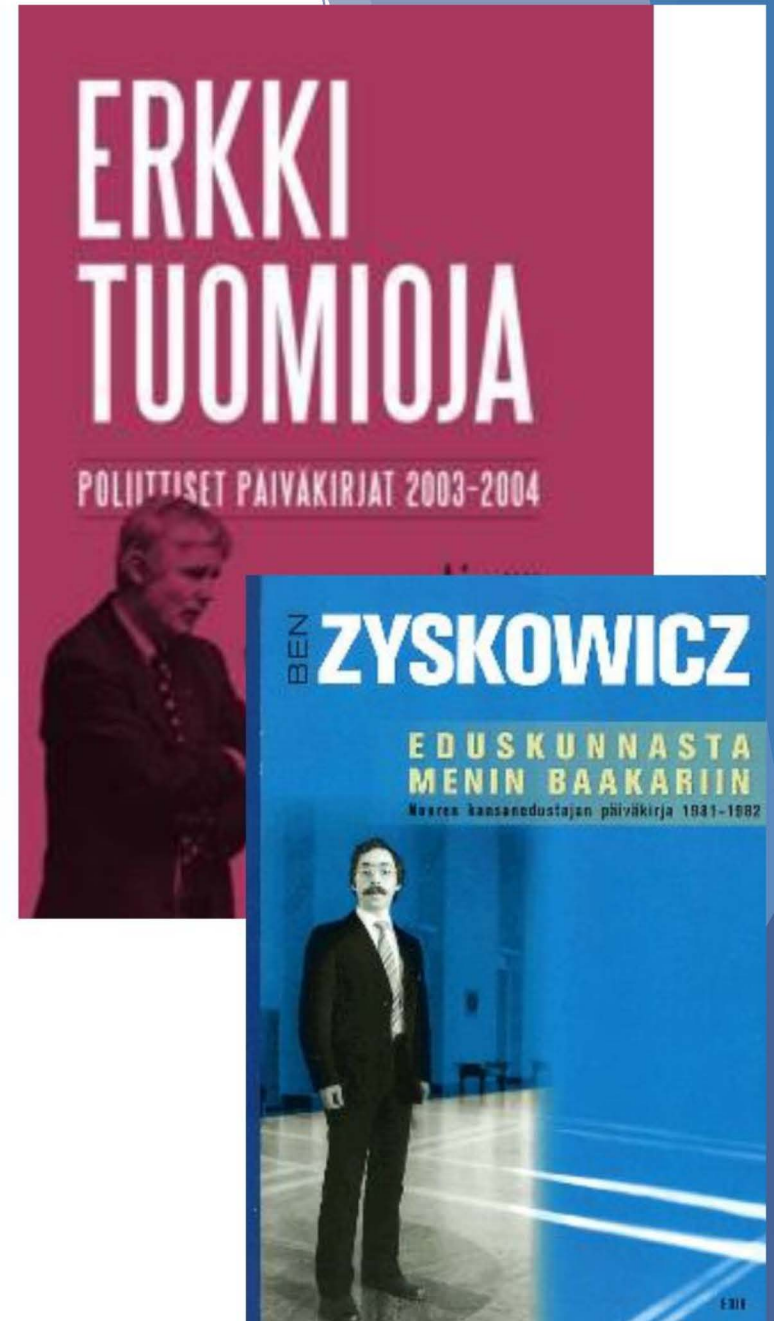
- Jos kohde on kauempaa historiasta:
- tausta ja lähdetilanne
- miten on jo käsitelty? Mihin kiinnitetty huomiota? Mihin nyt?
- ”ajan hengen” selvittäminen – taustan lähteet
- henkilökohtaiset lähteet?
- muistelmat? Päiväkirjat? (vrt. Paasikivi, Kekkonen – tai alemman tason edustaja)
- hyvin vaihtelevaa

- Millä foorumeilla toimi? (pöytäkirjat, puheenvuorot, esitelmät ym.)
- kirjoittava ihminen vai ei?
 - lehdet, aikakauskirjat ym.
 - tosin kysyttävä, missä roolissa kirjoitti? "perimmäiset ajatukset", "toiminta", "rooli"?
- jos huipulla, kv. vaikuttajaksi?
 - esim. lähettiläsraportit
 - otettava huomioon arvioitsijoiden omat lähtökohdat ja tavoitteet ("Kekkosväittely"); tarkkailijakin "luo" henkilön – tai ainakin symbolin

- yksityiskokoelmat; joskus lottovoittoja (esim. Sukselainen, Zyskowicz, Tuomioja), joskus mitäänsanomattomia (tai ei edes ole – tai "valtiomies" syrjii puoluetoimintaansa)
- vielä 1900-luvun puoliväliin hyvin merkittäviä; kirjeenvaihtoa, muistiinpanoja, päiväkirjoja ym. todella oli
- tärkeitä etenkin porvaripuolella ("valtiomies-näkemyks"); sittemmin tekniikan kehitys ja Helsinki-keskittyminen vähensivät lähteiden muodostumista

- Lähteiden saatavuus ja muuttunut luonne ongelmina – miten kirjoitetaan nykyajan toimijan elämäkerta?
- mitä lähemmäs nykypäivää, sitä enemmän klassinen henkilökohtainen aineisto vähenee (kirjeenvaihto, päiväkirjat); muukin materiaali muuttuu "asiainhoidoksi"
- pöytäkirjoja ei vielä saa – millaisia edes ovat?
- materiaalia joko ei ole tai se ei ole kertovaa, ei päästä kulissien taakse; esim. Kokoomuksen puoluekokous 2014
- blogit, vaalikoneet, twitter/X ym. (kuinka pitkälle on kirjoitettu äänestäjien mielipiteiden keskiarvoksi?)
- "monista asioista sovitaan tekstiviesteillä"
- välttämättömyys reagoida "kaikkeen heti" – ja mieluiten moraalisella näkökulmalla
- vaalikirjatyypiset elämäkerrat, journalistien elämäkerrat – tieteelle ongelmallisia

Alexander Stubb @alexstubb · 14 min
 #Kokoomus2015 #selfie Meidän joukkue pic.twitter.com/HSHNuZCnka
 Vastaa · Uudelleentwittaa · Suosikki

2005 - 2006

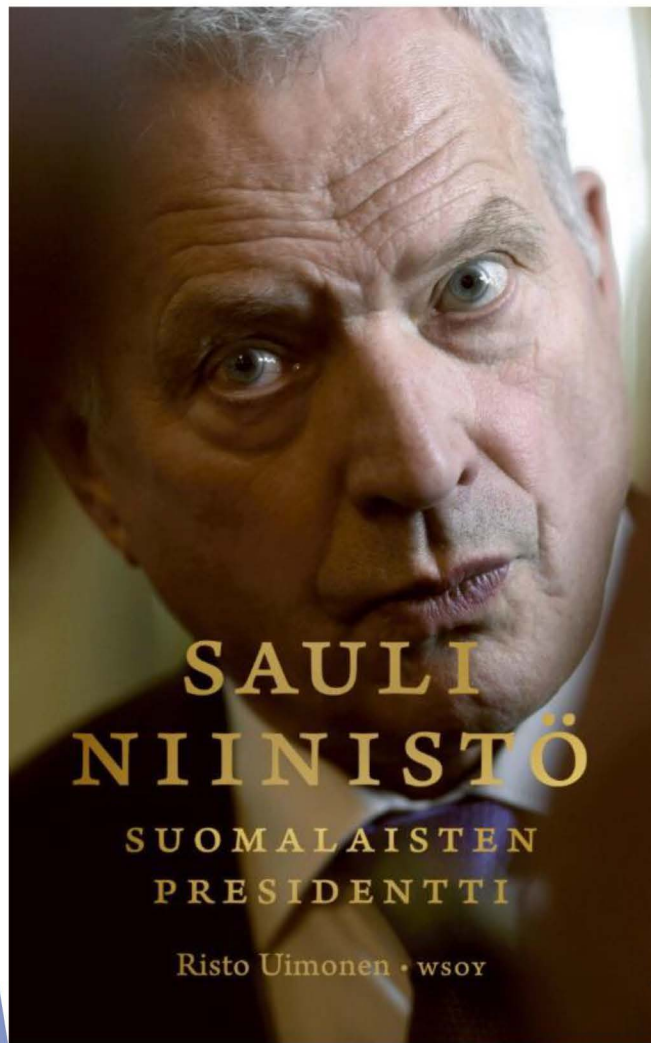
2006 - 2010

2010 - 2012

2012 - 2023

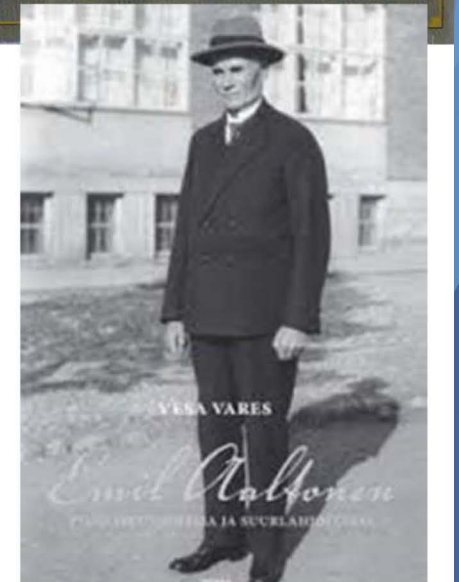
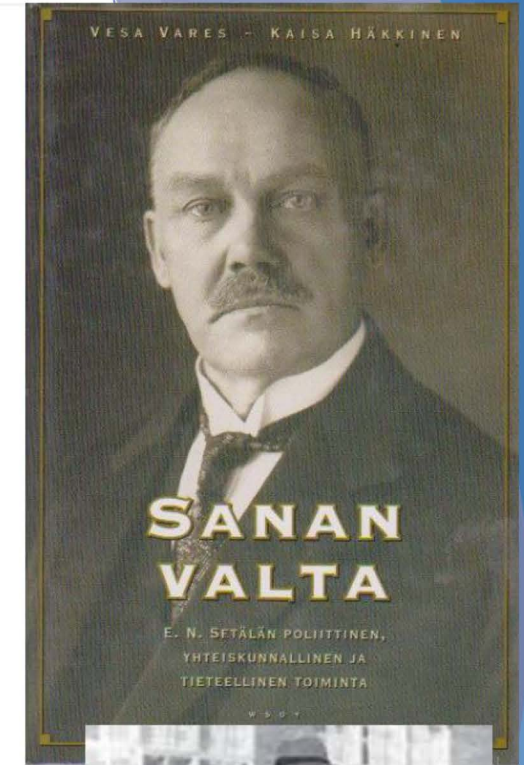
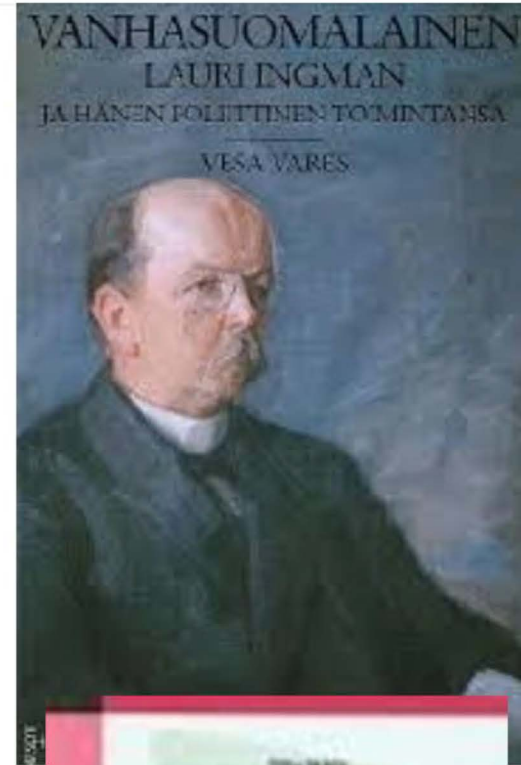
2023 - now

- Haastattelut – saatavilla, mutta hankalia
 - pidetty perinteisesti kovin ongelmallisena lähderyhmänä tieteellisen kirjoittamisen kannalta
 - oma kokemus yleistyy koskemaan koko aikakautta; pahimmillaan näkee tutkijan joko omana työkalunaan tai uhkana
 - asianomaiset tietävät lopputuloksen ja näkevät mielellään itsensä toteutuneen vaihtoehdon puolustajina ("kyllä minä jo silloin näin...")
 - ihmisen psykologia rationalisoi muutenkin toimintansa jälkikäteen, vilpittömästäkin
 - muistivirheet, hienotunteisuussyyt ym.
 - ei silti mitenkään toivoton lähderyhmä, ja yhä välttämättömämpi
 - haastatteluun ei kannata lähteä ensimmäiseksi ja huonosti valmistautuneena: ideaalitapauksessa tulee tuntea asiakirja-aineisto, jotta tietää, mitä kysyä – eikä näytä tietämättömältä haastateltavan edessä
 - kaksi kierrosta: orientoiva ja tarkentava!

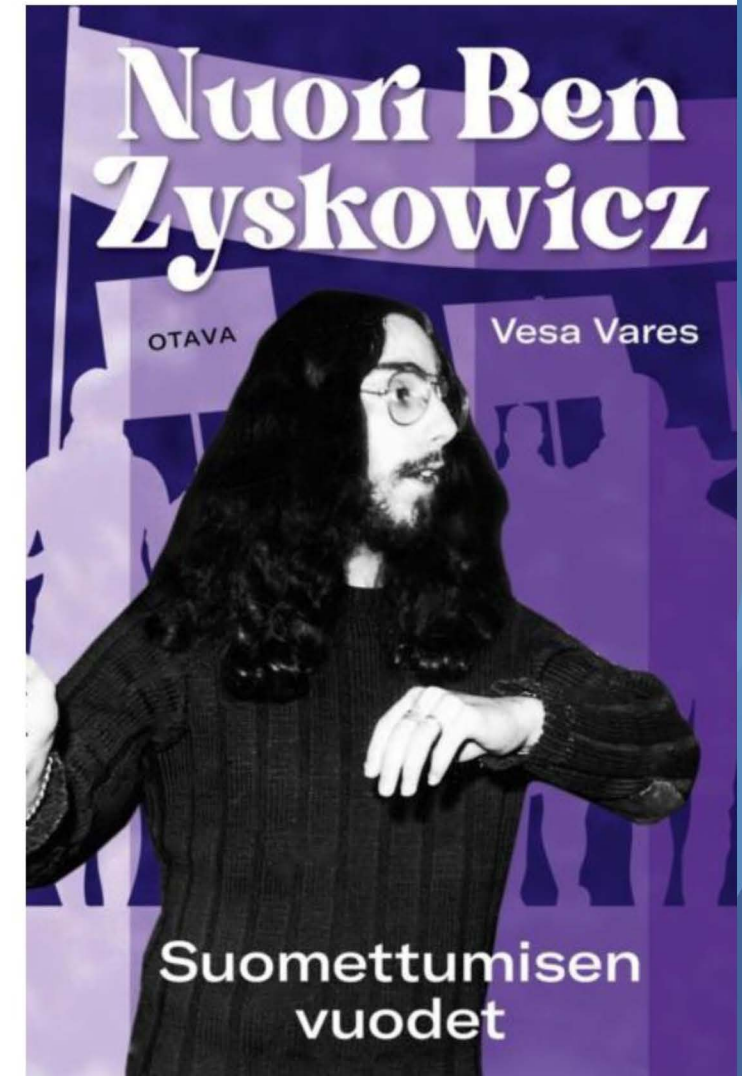
Omat kokemukset

- Lauri Ingman – valtiomies ja kirkonmies, paljon viranomaislähteitä
- E. N. Setälä – valtiomies ja akateeminen vaikuttaja, viranomaislähteet ja runsas henkilökohtainen aineisto
- Helmi Krohn – edellisen vaimo, kirjailija, vähän viranomaislähteitä, mutta valtava henkilökohtainen aineisto
- Emil Aaltonen – tehtailija, äärimmäisen niukkojen lähteiden ongelma
- Ben Zyskowicz – pitkän linjan yhä toimiva poliitikko

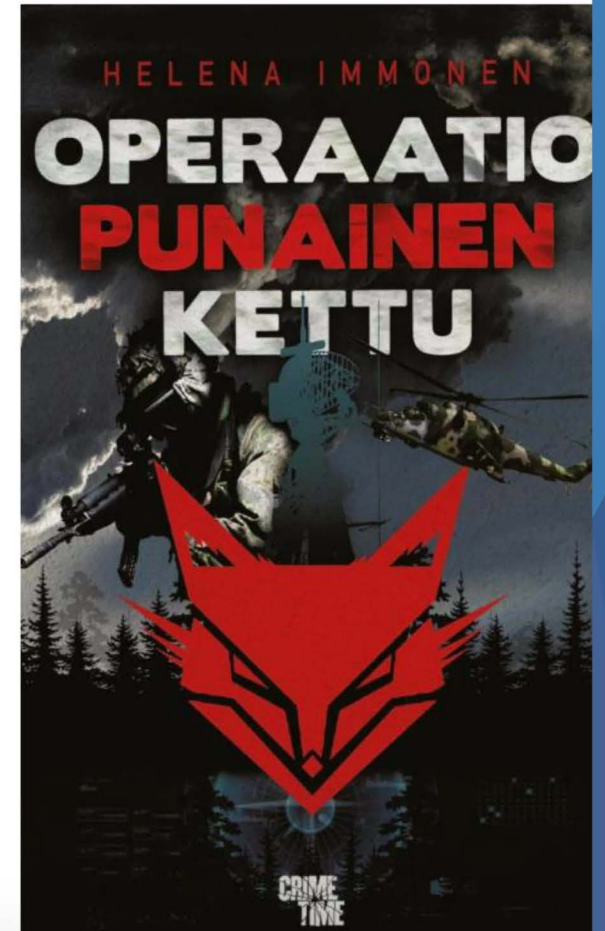
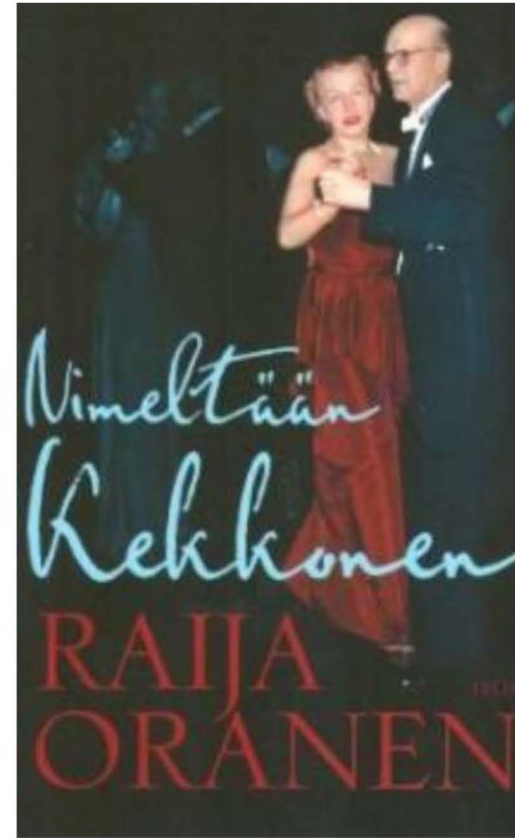
- Lisäksi lukuisia pienoiselämäkertoja ja haastattelulähteiden käyttämistä
- hyvin erilaisia tapauksia, erilaisia luonteita, erilaisia uria, erilaisia lähdetilanteita, erilaisia ratkaisuja
- tietyt tutkimuksen lähtökohdat ja työtavat suhteellisen vakioita – olen rentolalainen lähdefetisisti – ja tavoitteena kuvata laajempaa ilmiötä kuin pelkästään kohdehenkilöä
- Suurin ongelma oli melkeinpä olla syventymättä liiaksi taustoihin
- Toisaalta kohdehenkilö nimenomaan nivoi tarinan yhteen, antoi aina tarkkailulle tukipisteen
- Kannanotot ja moraaliset tuomiot? – arvioitava vain kohteen toiminnan tarkoituksenmukaisuutta tämän omien tavoitteiden pohjalta ja tämän oman ajan moraalisuus- ja sopivaisuuskäsityksiin suhteutettuina
- Julkisuutta kiinnosti aina lähinnä se, mikä liittyi jonkin suhteellisen helpon napanuoran kautta oman aikamme keskusteluun
- Väärinymmärtäjät ja itsekeskeiset tulevat joka tapauksessa!

- Haastattelukokemuksia
- pöytäkirjojen nykysurkeudessa paljon arvokasta tietoa, jota ei saa muualta
- toisaalta todennettavuusongelma – esim. KNL-historian osalta tuntui välillä yhteistä tiedoissa olleen lähinnä aikakausi ja planeetta
- hankittava useita näkökulmia, vältettävä kohtelemasta mitään niistä totuutena, jätettävä oikeus kieltäytyä – ja varauduttava siihen, että osa jää tyytymättömiksi
- tieteessä ei käy ”läheltä asiaa seurannut lähde...”
- suurin osa ollut asiallisia – toisaalta aina varovaisia, ja vaistomainen tapa tulkita haastatteluhetken näkökulmasta (koskee muitakin kuin poliittisia teemoja)
- joku persoona kykenee tarkastelemaan omaakin toimintaansa analyttisesti ja aidon kriittisesti, joku jää ikuisesti juoksuhautaan ja tuijottaa siellä vain peiliin

Lopuksi

- Elämäkertatutkimuksilla on ollut omat ulottuvuutensa, ja niin on edelleen
- Lähdetilanteen osalta paradoksi: mitä lähempänä, sitä huonompaa
- Kilpailu populaaristen ja fiktiivisten elämäkertojen kanssa
- Nykyajan elämäkerrassa päätyy väistämättä keskelle julkista keskustelua – tosin niin käy usein myös kaukaisemman menneisyyden osalta, kun siihen liittyy poliittisia intohimoja
- Tällä hetkellä Holstin ja Ståhlbergin seurassa

Porvarillisen Työn Arkiston 50-vuotisjuhlaseminaari

Ohjelma

Klo 13.00 Tilaisuuden avaaminen
arkistonjohtaja Riku Keski-Rauska

Klo 13.05 Kansallisen Kokoomuksen tervehdys
puoluesihteeri Timo Elo

Klo 13.10 Arkisto elää ajassaan
VTT Jukka Koivisto

Klo 13.30 Elävien ja edesmenneiden elämäntarinoiden kertomisesta
professori Vesa Vares

Klo 14.00 Kahvitauko

Klo 14.30 Toisen osuuden avaaminen
VTT Jenni Karimäki

Klo 14.35 Tutkija, aineistot, etiikka – paneelikeskustelu elämäkertatutkimuksesta
VTT Marjaliisa Hentilä, FT Kati Katajisto, FT Riku Keski-Rauska,
VTT Jenni Karimäki (puheenjohtaja)

Klo 15.30 Keskustelu

Klo 15.45 Päätössanat

Tutkija, aineistot, etiikka – paneelikeskustelu elämäkertatutkimuksesta

VTT Marjaliisa Hentilä

FT Kati Katajisto

FT Riku Keski-Rauska

Keskustelua johdattelee VTT Jenni Karimäki

TASAVALLAN ENSIMMÄISET

MARJALIISA HENTILÄ - SEPPÖ HENTILÄ

OIKEUSVALTION ETUVARTIOSSA

Matti Paasivuori 1866
MARJALIISA HENTILÄ

Vuoden aj
nainen
HILJA PARSSISEN E

VTT Marjaliisa Hentilä

FT Kati Katajisto

FT Riku Keski-Rauska

Tutkija, aineistot, etiikka – paneelikeskustelu elämäkertatutkimuksesta

VTT Marjaliisa Hentilä

FT Kati Katajisto

FT Riku Keski-Rauska

Keskustelua johdattelee VTT Jenni Karimäki

Porvarillisen Työn Arkiston 50-vuotisjuhlaseminaari

Ohjelma

Klo 13.00 Tilaisuuden avaaminen
arkistonjohtaja Riku Keski-Rauska

Klo 13.05 Kansallisen Kokoomuksen tervehdys
puoluesihteeri Timo Elo

Klo 13.10 Arkisto elää ajassaan
VTT Jukka Koivisto

Klo 13.30 Elävien ja edesmenneiden elämäntarinoiden kertomisesta
professori Vesa Vares

Klo 14.00 Kahvitauko

Klo 14.30 Toisen osuuden avaaminen
VTT Jenni Karimäki

Klo 14.35 Tutkija, aineistot, etiikka – paneelikeskustelu elämäkertatutkimuksesta
VTT Marjaliisa Hentilä, FT Kati Katajisto, FT Riku Keski-Rauska,
VTT Jenni Karimäki (puheenjohtaja)

Klo 15.30 Keskustelu

Klo 15.45 Päätössanat